

Metafyzika nově pojatá

Slovo metafyzika bylo původně vytvořeno pro knihovnickou potřebu; teprve dodatečně dostávalo v různých dobách a u různých myslitelů rozmanité významy. Přihlédneme-li k řeckému jazyku, znamená slovo „fysika“ něco jako fyzické věci (*ta fysika* jako plurál) či skutečnosti, tedy nikoli disciplínu (*hé fysiké*; Aristotelova kniha nese název „*tés fysikés akroasis*“). Předložka či předpona *meta-* znamenala za nebo vedle (knihovnický ovšem šlo o to, že soubor textů, které svým původem k sobě ani nenáležely, byl umístěn za knihami zmíněné Aristotelovy „Fysiky“). Historická okolnost, že *meta-* bylo do latiny převáděno jako „super“ je jak knihovnickému významu, tak Aristotelově „První filosofii“ cizí, je to „cizí příměsek“. Proto lze považovat v dějinách často se vyskytující termín „metafyzika“ za natolik uvolněný, že se můžeme plným právem pokusit mu dát svůj vlastní (a tedy relativně „nový“) význam. Všechny „fyzické“ skutečnosti budeme chápat jako věci smyslově vnímatelné (tj. na které lze reagovat zvnějšku, tedy které takový vnějšek mají, i když nemusí nutně být na vnějšek redukovatelné). „Metafyzický“ přístup budeme tedy chápat jako pokus o pochopení toho, co se přístupu zvnějška vymyká, tedy co buď vnějšek vůbec nemá, anebo co sice svůj vnějšek má, ale jenom jako jeden aspekt, jednu stránku svého „bytí“. A protože řečtí myslitelé byli naprosto převážně orientováni na zrakovost, byť povýšenou z pouhé smyslovosti na povahu přístupu myšlenkového (pravou skutečnost „vnímáme“ či spíše „registrujeme“ zíráním, nahlížením, „teoreticky“, „náhledem ducha“), čímž bylo zároveň všechno skutečné jakoby vymaněno z proměnlivosti, zbaveno pohybu a tím i času, můžeme v starohebrejské důrazu na „slyšení“ a „poslouchání“ vidět první významný krok k docela principiální otevřenosti vůči času a časovosti. To ovšem nesmíme hned znehodnotit poukazem na to, že jde jen o jiný druh smyslovosti resp. smyslového vnímání sluchem. Promluvení nebo zazpívání písně nemůžeme však mít „před sebou“ celé najednou a v jednom okamžiku, takže už nejde jenom o jiných druh smyslovosti, ale o jinou smyslovost resp. spíše vnímavost, sensitivitu a senzibilitu. Slovu „metafyzika“ proto můžeme dát právě ten význam, že tu jde o „vnímavost“ vůči tomu, co nejenom není celé vidět, a co nejenom není celé slyšet najednou a teď (*hic et nunc*), nýbrž co zejména nelze smyslově vnímat vůbec resp. bez čeho se žádné smyslové vnímání nemůže obejít, má-li opravdu do své vnímavosti zahrnout či zabrat všechny aspekty či stránky dané skutečnosti, tedy skutečnost vcelku (či celou, tj. včetně všeho, co k tomu náleží). „Prakticky“ to tedy znamená významné rozšíření tzv. vnímavosti daleko za hranice smyslovosti (chápané tradičně na základě pěti – eventuálně i více – smyslů – s veškerou problematikou, která se k tomuto chápání váže) – a zároveň to může být dostatečným důvodem pro volbu nového termínu, který bude co možno nejvíc významově osamostatněn od spjatosti s vědomím a myšlením, vůbec se „subjektivitou“, důsledně odlišovanou od „subjektnosti“.

(Písek, 140826-1.)